

ՀՈՎԱՆԱԽՈՐՈՂ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ...

Յիկ. Օլիվ Շելլմերի *)

Մի սխալմունք էր այդ, թէ ոչ,
(Բալֆ Ելրոն)

Սենեակի մի անկիւնում, գրասեղանի առաջ նստած էր մի կին:

Նրա յետևում վառուում էր կրակը ուրախ փայլով:

Ներս մտաւ ծառան և յանձնեց նրան մի տոմսակ:

— Ասացէք որ զբաղուած եմ և ոչ ոքի չեմ կարող ընդունել: Մինչև ժամը երկուսը պիտի անպատճառ վերջացնեմ այս յօդուածը:

Ծառան դուրս գնաց, բայց շուտով կրկին վերադարձաւ. այցելուն, որ մի երիտասարդ կին էր, ասում էր որ միայն մի բոլէ պիտի խանգարէ և կ'ուզէր անպատճառ տեսակցուել հետը մի կարևոր գործի համար:

Կինը բարձրացաւ տեղից.

— Ասացէք տղին որ սպասէ, իսկ տիկնոջ ներս հրաւիրեցէք:

Ներս մտաւ մի երիտասարդ կին, մետաքսեայ հագուստով և մինչև ոտները հասնող վերարկուով: Նա բարձրահասակ էր, քնքոյշ ու բարակ կազմուածքով և շիկահեր:

— Ես գիտէի, որ չէք մերժի. ես այնքան ուզում էի տեսնել ձեզ:

Կինը առաջարկեց նրան մի աթոռ կրակի մօտ:

— Կարող եմ հանել ձեր վերարկուն, սենեակը տաք է:

— Այո, ես այնքան ուզում էի տեսնել ձեզ, Դուք միակ անձնաւորութիւնն էք, որ կարող է օգնել ինձ: Ես գիտեմ, դուք այնքան վեհանձն ու բարի էք գէպի ուրիշ կանայք:

Նա նստեց: Նրա խոշոր և կապոյտ աչքերը լքցուած էին

*) Հեղինակի մասին տե՛ս „Մուրճ“, № 11 եր. 250.

արտասուքով և անգիտակցօրէն հանում էր իր փոքրիկ ձեռնոցները:

— Դուք ճանաչում էք պարոն ...-ին (նա ասաց մի հանրածանօթ պարոնի անուն):— Ես գիտեմ, դուք յաճախ հանդիպում էք նրան ձեր գործում: Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ համար մի բան անէք:

Կինը կանգնած վառարանի առաջ նայում էր դէպի նրան:

— Ես չեմ կարող ասել այդ ոչ հօրս, ոչ մօրս, ոչ որի, բացի ձեզնից, չը նայելով որ ես ձեզ հետ համարեա ծանօթ չեմ: Անցեալ ամառ նա եկաւ մեզ մօտ և մի ամիս ապրեց մեզ հետ: Ես սկսեցի անտարբեր չը լինել դէպի նա: Չը գիտեմ, նա սիրում էր ինձ թէ ոչ: գիտեմ, որ նա սիրում էր իմ երգելս և մենք յաճախ գնում էինք միասին ձիով զրօնակու, ես սիրում էի նրան ասելի քան ուրիշ տղամարդկանց, որոնց ես երբեկեց հանդիպել եմ կեանքումս: Օ՛, գիտէք, սխալ է որ ասում են, իբր թէ կինը կարող է սիրել տղամարդուն միայն այն դէպքում, երբ սիրում է նրանից: Երբ քաղաք տեղափոխուեցինք, մենք հրաւիրեցինք նրան, բայց նա ոչ մի անգամ չեկաւ մեզ այցելելու: Գուցէ ուրիշները նրան մի վատ բան են ասել իմ մասին: Դուք ճանաչում էք և միշտ տեսնում էք նրան. արդեօք չէիք կարող մի բան անել կամ խօսել ինձ համար:— Ես նայում էր վեր, գունատ չըթունքները կիսաբաց:— Երբեմն թրւում է ինձ, որ խելագար եմ... Օ, որքան սարսափելի բան է կին լինելը...

Կինը նայում էր դէպի նրան:

«Այժմ, լսում եմ, նա սիրում է մէկ ուրիշին. ես չը գիտեմ ով է այդ, բայց ասում են, նա շատ ճարտար է և խելացի, և նոյնպէս գրում է: Օ՛, այդ սոսկալի է, ես չեմ կարող տանել այդ...»

Կինը յենուկեց վառարանին և բռնեց ձակատը. նա նայում էր կրակին. յետոյ նա դարձաւ դէպի երիտասարդ կինը, նայեց նրան և արտասանեց. «Այն, սարսափելի բան է կին լինելը».— Ես լուեց: Մի քիչ անցած նա ասաց համարեա զօրութեամբ. «Վստան էք դուք արդեօք, որ սիրում էք նրան: Վստան էք, որ ձեզ մօտ այդ անց զգացումը չէ, որը տաժում է մի ջանել աղջիկ դէպի մի հասակաւոր տղամարդ, որը բարի հուշակ ունի և որի մասին խօսում են»:

— Ես խելագարուածի պէս եմ եղել. ես չարաթնեղով չեմ քնել: Ես այնպիսի ոյժով տրորում ու սեղմում էր իր փոքրիկ

ձեռները, որ քարեղէններով զարդարուած մատանիները պիտի կտրէին նրա մարմինը:

«Նա ամեն բան է ինձ համար. բայց նրանից ինձ համար ոչինչ գոյութիւն չունի աշխարհում: Դուք, որ այնքան վեհ էք, ուժեղ և ճարտար, որ մտածում էք միայն ձեր գործի վրայ և նայում էք տղամարդկանց միայն ինչպէս ձեր ընկերների վրայ, դուք չէք կարող հասկանալ թէ ինչ է նշանակում, երբ մէկի համար մի հատիկ անձնաւորութիւնը կազմում է նրա ամբողջ աշխարհը»:

—Եւ ինչ էք ցանկանում որ ես անեմ ձեզ համար:

—Ա՛խ, ես չը գիտեմ,—նա նայեց վեր,—կինը գիտէ թէ ինչ կարող է նա անել: Չասէք նրան, որ ես սիրում եմ—նա կրկին վեր նայեց.—Որեւէ մի բան ասացէք: Օ՛, սարսափելի բան է կին լինելը: Ես ոչինչ չը գիտեմ, և ոչինչ չեմ կարող անել: Դուք չը պիտի ուղղակի ասէք, որ ես սիրում եմ նրան, այնպէս չէ. այդ մի բան է, որի համար տղամարդիկ ատում են կանանց:

—Եթէ ես նրա հետ խօսեմ, ես պիտի բաց խօսեմ. նա իմ ընկերս է. ես չեմ կարող նրա հետ ծածկամտութեամբ վարուել. ես նրա հետ երբէք այդպէս չեմ վարուել իմ մասնաւոր գործերում:

Նա մի շարժում արաւ վառարանից հեռանալու համար, բայց յետոյ դարձաւ և ասաց.

—Մտածել էք դուք արդեօք, թէ ինչ է այն սէրը, որը ենթադրում է ամուսնութիւն. ինչ է այն երկար-երկար կեանքը միասին, դուրի տարածութիւնից և բամանտիզմից, այն առօրեականութիւնը, երբ պիտի ապրէք միշտ դէմ առ դէմ, նայէք և տեսնէք իրար հոգիները—ձեր սեփական հոգու պարզութեամբ... Արդեօք, դուք իսկապէս հասել էք այն հայեացքին, որ ամուսնութեան նպատակն է՝ աւելի ուժեղացնել տղամարդուն ու կնոջ, քան նրանք էին առաջ. և գիտակցում էք, որ ձեզ այդ նպատակից չեղուած և ձեր քայլը մի սխալմունք պիտի նկատէք, եթէ մի օր, ծերութեան հասակում, մարդ ու կին նստած կրակի առաջ, չը կարողանաք հանգիստ սրտով ասել. «Որովհետեւ մենք անցանք ձեռք-ձեռքի տուած, կեանքը մեզ համար աւելի առաքինի, ազատ և քաղցր էր, քան թէ կը լինէր, եթէ մենք անցնէինք երկուսս էլ առանձին»: Արդեօք նրա մասին ունեցած ձեր հոգացողութիւնը հերձէ է, որպէս զի դուք ապրէք նրա համար ոչ միայն վաղը, այլ և այն ժամանակ, երբ նա մի ծեր ու թառամած տղամարդ է և դուք մի

ձեր ու թառամած կինս Ընդունակ էք ներել նրան իր մեղքերը և թուլութիւնները, եթէ նրանք նոյն իսկ խորը վիրաւորեն ձեզ: Եթէ նա դառնար մի անվերջ տրտնջող հիւանդ և քսան տարի մնար պառկած, արդեօք ընդունակ կը լինէիք դուք պահպանելու ու խնամելու նրան այդ ամբողջ ժամանակ այնպէս, ինչպէս մի մարդ կը խնամէր իր զաւակին...

—Օ՛ր, ես նրան չատ եմ սիրում: Ես ուրախութեամբ կը մնոնէի, եթէ միայն իմանայի, որ նա սիրում է ինձ աւելի, քան որեւէ բան աշխարհում:

Կինը կանգնած նայում էր դէպի նրան:

—Ձեք հարցրել ձեզնից երբէք, թէ, արդեօք, չէր երջանկացնի նրան այն միւս կինը գուցէ նոյնչափ, որչափ և դուք,— հարցրեց նա հանդարտութեամբ:

—Օ՛հ, ոչ մի կին երբէք չի կարող լինել նրա համար այն, ինչ որ ես կը լինէի: Ես կ'ուզենայի ապրել նրա համար: Նա ինձ է պատկանում... Ա՛խ, ինչքան սարսափելի բան է կին լինելը, ընդունակ չը լինել մի բան անելու, մի բան ասելու:

Կինը դրեց ձեռքը նրա ուսի վրայ. երիտասարդ կինը նայեց վեր նրա դէմքին. հասակաւոր կինը հեռացաւ նրանից, կանգնեց ու սկսեց նայել կրակին: Սենեակում տիրեց խորին լուռութիւն. լուռում էր միայն գրասեղանի վրայից՝ ժամացույցի տիկ-տակը:

Կինը ասաց.

—Մի բան կայ միայն, որ կարող եմ անել ձեզ համար. չը գիտեմ նա ինչքան ձեզ կ'օգնէ, բայց ես այդ կ'անեմ: Նա գնաց մի կողմ:

—Օ՛ր, դուք այնքան վեհ էք և բարի, այնքան սիրուն, այնքան տարբեր ուրիշ կանանցից, որոնք միայն իրանց մասին են մտածում: Շատ շնորհակալ եմ. ես գիտեմ, ես կարող եմ վրստան լինել ձեր վրայ: Ես չէի կարող այդ ասել նոյն իսկ մօրս, ոչ դքին բացի ձեզնից:

—Այժմ դուք պիտի գնաք, սիրելիս, ես պիտի վերջացնեմ աշխատանքս:

Երիտասարդ կինը գրկեց նրան.—Օ՛ր, դուք այնքան սիրուն էք, այնքան բարի էք:

Մետաքսեայ հագուստները և մորթեայ վերարկուն դուրս խլիչացին սենեակից: Կինը սկսեց քայլել սենեակում. վերջը աւելի ու աւելի արագ. նրա ճակատի վրայ երևացին քրտնքի կաթիլներ: Նա մօտեցաւ գրասեղանին. այնտեղ ընկած էր մի հասարակ թղթեայ կտոր, որի վրայ գրուած էր տղամարդու և դժուար կարդացող ձեռով հետեւեալը. «Կարող եմ այսօր կէս-

օրից յետոյ գալ ձեր տեսութեանը: Դրա մօտ ընկած էր և մի ծրար՝ փակած և հասցէն վրան գրած:

Կինը բացից վերջինս. այնտեղ գրուած էր. «Այո, խնդրեմ, եկէք»: Նա պատուեց այդ, մի ուրիշ թուղթ առաւ և գրեց. «Ո՛չ, ես ազատ չեմ».—Նա փակեց այդ ծրարում, և հասցէն գրեց. յետոյ ծալեց ձեռագիրը, կանչեց ծառային և ասաց. «Տուէք այդ տղային. թող ասէ իր պարոնին, որ յօդուածը կիսատ է և որ պիտի նշանակեն «չարունակելի»». վերջը վաղը կ'ուղարկեմ: № 20-ի մօտով անցնելիս, որ ճանապարհի վրայ է, թող այդ տոմսակն էլ յանձնէ այնտեղ:

Ծառան դուրս գնաց: Կինը սկսեց կրկին քայլել, գլուխը բռնած ձեռներով:

Երկու ամիս անցած այդ օրից հասակաւոր կինը կանգնած էր վառարանի առաջ: Դուռը յանկարծ բացուեց և ներս մտաւ երիտասարդ կինը:

—Ես անպատճառ պիտի ձեզ տեսնէի. այլ ես չը կարողացայ համբերել: Դուք լսեցիք. նա այսօր պատկուում է: Օ՛, կարծում էք ճիշտ է այդ լուրը: Օ՛, օգնեցէք ինձ, նա տարածեց ձեռները:

—Նստեցէք: Այո, այդ բոլորովին ճիշտ է:

—Օ՛, այդ սարսափելի է. և ես ոչինչ չը գիտէի... Դուք նրան ասել էք որ և է բան իմ մասին. —նա բռնեց կնոջ ձեռները:

—Այն օրից յետոյ, երբ դուք այստեղ էիք, ես այլ ես ոչ մի անգամ չեմ տեսել նրան, այնպէս որ ոչինչ չէի կարող ասել. սակայն ես արի ան, ինչ որ կարող էի, —նա կանգնած էր և նայում էր հանդարտութեամբ կրակին:

—Եւ ասում են, որ օրիորդը դեռ կատարեալ երեխայ է, միայն 18 տարեկան. և ասում են, որ մինչև առաջարկութիւն անելը հազիւ երեք անգամ է տեսել նրան: Կարծում էք որ այդ ճիշտ է:

—Այո, այդ ճիշտ է:

—Նա չի կարող սիրել այդ օրիորդին: Ասում են, որ նա ամուսնանում է միայն օրիորդի անուան և փողի վրայ:

Կինը հանդարտութեամբ դարձաւ նրան.

—Ի՞նչ իրաւունք ունիք դուք այդ ասելու: Ո՛չ դք, բացի ինձից չէ ճանաչում նրան: Ի՞նչ կարիք ունի նա որեւէ մէկի անուան կամ կարողութեան, երբ ինքը աւելի է, քան այդ բոլորը միասին: Կարող է պատահել որ նա հիասթափուած է աւելի հասակաւոր կանանց վերաբերմամբ և այժմ, իրան վարձատրելու համար, դարձել է դէպի մի աւելի մատաղ էակ, որը այնպէս սիրուն է և թարմ, որ իւրաքանչիւր մի տղամարդ կը սիրէր

նրան. նա մի ընտանիքից է, որը յայտնի է իր կրթութեամբ. և եթէ նա ընտելւանայ իր ամուսնուն, կարող է երջանկացնել նրան աւելի, քան այդ կ'անէր մի որեւէ ուրիշ կին:

—Օհ, բայց ես չեմ կարող տանել այդ, չեմ կարող... Նա նստեց. այդ օրիորդը պիտի լինի նրա կինը և նրա զաւակներ ի մայրը:

—Այո:

Հասակաւոր կինը մի արագ շարժում արաւ. «Ո՛վ սիրում է մանուկներին, թող առնէ նրանց իր ծոցը և կերակրէ նրանց, նոյն իսկ եթէ նրանք ուրիշի են»։ Նա անհանգիստ շարժումներ էր անում:

—Օհ, ո՛չ, ես չէի կարող տանել այն կնոջ երեխային... երբ ես մտածում եմ նրա մասին, քիչ է մնում որ խելագարուեմ ձեռներս սառչում են և մահս եմ զգում: Օհ, դուք միայն նրա ընկերն էիք, դուք չէք կարող հասկանալ...—Հասակաւոր կինը ասաց արագութեամբ և քնքուշութեամբ. «Միթէ դուք գոնեա մի քիչ քնքուշութիւն էլ չէք զգում դէպի այն կինը, որը պատրաստուում է լինելու նրա ամուսինը, նրա զաւակների մայրը: Ես կը փափագէի գրկել ու համբուրել նրան գէթ մի անգամ, եթէ միայն նա թոյլատրէր. նա այնքան սիրուն է, ասում են»:

—Օ՛, ես երբէք չէի կարող տեսնել, տանել նրան. այդ ինձ կը սպանէր. և նրանք այնպէս երջանիկ են այսօր...

—Դուք չէք ցանկանում, որ նա երջանիկ լինի,—հասակաւոր կինը նայեց դէպի նրան.—դուք առհասարակ երբէք չէք սիրել նրան:

Երիտասարդ կինը ծածկել էր դէմքը ձեռներով և լալիս էր.

—Օհ, որքան սարսափելի և մռայլ է այդ, և ես տարուց տարի պիտի ապրեմ այդ տանջող ցաւը սրտումս... Ա՛խ, եթէ կարողանայի միայն մեռնել...

Հասակաւոր կինը կանգնած նայում էր կրակին. նա հանգարտութեամբ և իւրաքանչիւր բառը չափելով ասաց. «Կեանքում լինում են բոպէներ, երբ ամեն ինչ մռայլ է երևում մարդու, երբ մարդ կորցնում է խելքը, շուարում է և ոչինչ բացի մահից չէ տեսնում. սակայն երբ մարդ համբերում է, երկար երկար տարիներից յետոյ խաղաղութիւնը կրկին վերադառնում է. գուցէ մենք չասենք որ այդ լաւ է, բայց մենք գոհ ենք լինում և հաշտուում ենք անցեալի հետ: Կո՛ւր արդէն վերջացած է լինում: Այդ օրը կարող է և ձեզ համար գալ, և գուցէ աւելի կանուխ, քան ինքներդ էք սպասում:

Նա խօսում էր դժուարութեամբ և կամայո:

—Ո՛հ, այդ օրը երբէք չի կարող դալ ինձ համար. եթէ ես մի անգամ սիրեցի մի բան, ես կը սիրեմ այդ արդէն ընդ միշտ. ես չեմ կարող երբէք մոռանալ այդ:

—Կեանքի միակ նպատակը սէրը չէ. շատ բաներ կան, որոնց համար հարկաւոր է և պիտի ապրել:

—Օ՛, այդ ձեզ համար. ինձ համար սէրը ամեն ինչ է:

—Այժմ, սիրելիս, դուք պիտի գնաք:

Երիտասարդ կինը բարձրացաւ տեղից:

—Այնքան միտիթարուեցայ ձեզ հետ խօսալուով, ինձ թւում է, որ պիտի սպանէի ինձ, եթէ ձեզ մօտ եկած չը լինէի. դուք ինձ այնպէս օգնում էք. ես միշտ երախտագէտ կը մնամ դէպի ձեզ: Հասակաւոր կինը բռնեց նրա ձեռքը.

—Ես կը ցանկանայի մի բան միայն խնդրել ձեզնից:

—Ի՞նչ:

—Ես չեմ կարող ձեզ պարզ բացատրել այդ. դուք չէք հասկանալ, Կան կեանքում բաներ, որոնք ընդունակ են մարդուն համար ստեղծելու աւելի սարսափելի բոլորքներ, քան սիրածից զրկուելը: Երեակայեցէք որ դուք երբ և իցէ երազել էք մի կեանքի մասին—միևնոյնն է՝ ինչպիսի կեանք էլ լինի այդ—և ձիւերը էք անում իրականացնելու նրան, բայց այդ չի յաջողում ձեզ. այդ ժամանակ մի ինչ որ ձայն, որին դուք փաղուց սպանել էք ձեր սրտում, կրկին արթնանում է և աղաղակում. «Թող իւրաքանչիւրը իր խաղը խաղայ—և ոչ ոք հոգ չանի իր մերձակւորի համար. իւրաքանչիւրը իր համար»: Դուք սկսում էք կասկածանքով վերաբերուել դէպի այն ամենը, ինչի համար դուք ապրել էք և թւում է ձեզ, որ գետինը փախչում է ձեր ոտների տակից...—Նա կանգ առաւ. «Հա մի այդպիսի բոլորում եմ գտնում ես այժմ. և եթէ դուք ինձ խոստանաք, որ դուք նոյնպէս կ'օգնէք մի որեւէ ուրիշ կնոջ, որը գուցէ երբ և իցէ դայ ձեզ մօտ ձեր օգնութիւնը փնտռելու... Ես կարծում եմ, որ այդ կ'օգնէ ինձ: Ես կարծում եմ, որ այդ կ'օգնէ ինձ պահպանելու իմ հաւատս և իմ դաւանանքներս:

—Օ՛, ես ամենը կ'անեմ, ինչ որ դուք խնդրում էք. դուք այնքան վեհ էք և բարի:

—Օ՛, վեհ և բարի. Եթէ միայն դիտենայիք: Այժմ գնացէք, սիրելիս:

—Ես չը խանգարեցի ձեզ, չէ:

—Ո՛հ, ես չէի աշխատում: Գնաք բարեւ, սիրելիս:

Երիտասարդ կինը գնաց, իսկ հասակաւորը մի աթոռի առաջ ընկաւ ծնկների վրայ և սկսեց այնպէս հեկեկալ, ինչպէս

Դեկտեմբեր, 1901.

հեկեկում է փաղբիկ երեխան, որին ծեծել են, բայց որը չէ համարձակում աղաղակել բարձր ձայնով:

Անցաւ մի տարի, կրկին վաղ գարուն էր:

Կինը նստած էր իր գրասեղանի առաջ և գրում էր:

Նրա յետևում վառում էր կրակը ուրախ փայլով:

Նա գրում էր մի առաջնորդող յօդուած ազատ աւետուրի և զանազան երկրներում հովանաւորող քաղաքականութեան սկզբունքները ընդունելու պատճառների մասին: Նա գրում էր արագութեամբ: Ներս մտաւ ծառան և դրեց սեղանի վրայ մի թուփ նամակներ:

— Ասացէք տղային, որ 15 րոպէից յետոյ կը տամ:

Նա շարունակում էր գրել, յանկարծ նամակներից մէկը գրաւեց նրա հայեացքը. նա մի կողմ դրեց գրիչը և բացեց, այդ նամակի բովանդակութիւնը հետեւեալն էր.

«Թանկագին բարեկամ,

«Գրում եմ ձեզ, որովհետեւ գիտեմ, որ պիտի ուրախանաք լսելով իմ երջանկութեանս մասին: Յիշում էք ինչպէս այն օրը, կրակի առաջ, ինձ ասում էիք որ սպասեմ, և որ երկար-երկար տարիներից յետոյ ես կը տեսնեմ որ հէնց լաւը այն էր, ինչ որ կատարւում էր: Այդ օրը աւելի շուտով եկաւ, քան մենք սպասում էինք: Անցեալ չարաթ Հոռմում ես ամուսնացայ բոլոր տղամարդկանց միջից ամենալաւի և ամենաառաքինի հետ, այժմ մենք միասին Ֆլորենցիայումն ենք: Չէք կարող երևակայել որչափ երջանիկ եմ ես: Ես հիմա եմ տեսնում, որ անցած զգացմունքներս ջահէլ տղջկայ խելացնոր երազներ էին միայն: Իմ ամուսինս առաջինն է, որին ես իսկապէս սիրում եմ: Նա հասկանում է ու սիրում է ինձ այնպէս, ինչպէս ոչ ոք: Ես չատ գոհ եմ, որ երազներս խորտակուեցին. Աստուած աւելի լաւ բաներ ունէր պահած ինձ համար: Ես այլևս ամենին չեմ ատում այն կնոջ. ես բոլորին սիրում եմ: Ի՞նչպէս էք դուք, սիրելիս: Մենք կը գանք ձեր տեսութեան, իսկոյն երբ վերադառնանք Անգլիա: Ես միշտ մտածում եմ ձեր մասին, որ այնքան բախտաւոր էք ձեր մեծ գործով և ուրիշներին օգնելով: Ես չեմ մտածում այլևս, որ սարսափելի բան է կին լինելը. ընդհակառակը, սքանչելի է...»

«Յուշով եմ, որ դուք նոյնպէս վայելում էք այս հրաշալի գարունը:

Միշտ ձեր երախտագէտ և ձեզ սիրող է...»:

Կինը կարդաց նամակը, բարձրացաւ տեղից և մօտեցաւ կրակին. նա կրկին չը կարդաց նամակը, այլ ձեռին բռնած

Նրան՝ նայում էր կրակին՝ Նրա շրթունքները ծռուել էին բերանի անկիւններում։ Նա պատուեց նամակը և հանդարտութեամբ հետևում էր մէկը միւսի հետևից կրակի մէջ թռչող թղթի կտորներին։ Յետոյ նա մօտեցաւ գրասեղանին և սկսեց գրել։ Բերանի անկիւններում շրթունքները դեռ ծռուած էին մնում։ Բայց մի քիչ անցած նա ձեռքերը դրեց թղթի վրայ և գլուխը յենեց նրանց։ Նա, կարծես, ննջում էր։ Այդ ժամանակ ներս մտաւ ծառան, տղան սպասում էր։

— Ասացէք նրան, որ սպասէ 10 րոպէ ևս, — և վերցրեց գրիչը... «Աւստրալիայի կառավարութեան հովանաւորող քաղաքականութիւնը հասկանալի է...»։ Նա կանգ առաւ. «Եթէ ի նկատի առնենք այն փաստերը... այն փաստերը...»

Յետոյ նա աւարտեց յօդուածը։

Թարգմ. անգլերէնից Ա. Ն.